

TIIT KÄNDLER: Innovatsioon iseenesest ei taga veel ellujäämist

01. august 2007

Paber | Trüki

Autor: Tiit Kändler

On üks uuesti moodi tulnud

sõna, millega püütakse tähistada kõike, mis tagab ühiskonna edu. See sõna on “innovatsioon”. Mida innovatsiooni all mõeldakse?

Lühidalt öeldes: innovatsioon on leiutis pluss edu. Väärtuste loomine, raha tegemine. Millegi uue sissetoomine. Realiseeritud loov idee.

Vahel pannakse innovatsioon ja loovus ühte patta. Kuid enamjaolt vaadeldakse innovatsiooni majandusliku mätta otsast.

Kuid küsigem nüüd: kas loodus on innovatiivne? Kas ilma inimese juuresoluta toimub innovatsioon? See sunnib vägagi otseselt küsima: kas innovatsiooni saab mõõta? 2005. aastal vastu võetud nn Oslo juhend seda võimalust igatahes pakub. Kuid selle mõõtmisviis jääb siiski arvudest eemale. Kes armastab arve, see peab innovatsiooniks investeringut teadus- ja arendustegevusse ja selle suhet rahvuslikku koguprodukti. Lissaboni strateegia teab, et kui see suhe on kolm protsenti, siis ollakse innovatsiooni lävepakul. Kuid selge see, et number kolm on võetud kui mitte laest, siis Lissaboni taevast. Ja seetõttu ongi nii, et see ei kipu täide minema.

Märgatav vaid tagantjärele

On isegi säherdune asi nagu innovatsiooniajakirjandus. Selle termini tõi 2003. aastal käibe Stanfordi ülikooli teadlane rootslane David Nordfors. Tema mõtleb nõnda, et tavaajakirjandus tegeleb vaid innovatsiooni eri aspektidega, nagu majandus, tehnoloogia, teadus, poliitika. Innovatsiooniajakirjanduses on aga innovatsioon keskseks ideeks, mille ümber ajakirjandusväljaanne tegutseb. Ühesõnaga, taotletakse sünergiat. Seda lähenemist on Nordfors tutvustanud ka Eestis, koostöös Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusega. Kvantfüüsikuna teab Nordfors, et innovatsiooni tabamine on justkui keerulise eksperimendi sooritamine – tuleb mõõta nõrka signaali. Sellele oli pühendatud ka eelmisel nädalal Maastrichtis Euroopa ajakirjanduskeskuses toimunud suveülikool.

Jah, innovatsiooni võib märgata tagantjärele, kas aga ka ette? Kes oleks näiteks 15 aasta eest öelnud, et vee pudelisse valamine ja nõnda müümine on innovatiivne tegevus? Või, veel hullem, et vahel on innovatsioon ka puust tulpide treimine? Need mõlemad ei ole ju kaugemas perspektiivis mingi innovatiivsus.

Keerulisemate asjadega on veel hullem. Paradigma muutust ei ole võimalik ette näha, ja nõnda ei näinud ajakirjandus ette ei Google'i sündi, ei e-kirjavahetust, ei Wikipedia teket. Seda enam, et need on kasutaja jaoks justkui tasuta. Kuidas mõõta Wikipedia innovatiivsust? Võib-olla selle kaudu, kuidas Britannica rahvas selle vastu sõdib? Kui inimene ostab mingi vidina ja teeb selle enda tarbeks veidi ümber, on ta ka siis innovatiivne. Tõeline innovatsioon ei mõtle rahale. Vahel on ka tulude mõttes sammuke tagasi tegelikult suur samm edasi.

Elektril ei arvatud selle algaegadel olevat mingit laialdast kasutust. Maailmale arvati olevat vaja vaid mõnda arvitit. Ja lennuk? Kuidas seda saaks sõjaliselt tarvitada – võimatu! Ning need olid asjatundjate arvamused. Nii et kui tahate teada, mis asi on innovatsioon, siis lugege, mida analüütikud maha materdavad.

Kasulik on mõelda ka sellele, kui palju nn intellektuaalse omandi kaitse innovatiivsusele kaasa aitab või seda takistab. Tõeline innovatiivsus toimib seal, kus seda ei seota rahaga – mis ei tähenda, et ollakse naljas ja paljas. Tehnoloogiline revolutsioon toimib uue tehnoloogia kaudu. Kuid uus tehnoloogia loob vajaduse, mitte vastupidi.

Kindel on see, et tõelist innovatsiooni ei ole võimalik plaanida. Küll võib luua keskkonna, mis innovatsiooni soodustab. Seda vaatekohta jagavad vähemasti sõnades ka Brüsseli asjamehed. Ent innovatiivset keskkonda pole võimalik luua nüüd ja alati, sest inimloomusele nagu elusale ikka on omane teatav konservatiivsus, mis suhtub loovusesse ikka ja alati umbusuga. Parem olgu nii, nagu on, muidu võib minna veel hullemaks! Ja vahel läheb ka. Võtkem või lennureisid. Olgu põhjuseks mis iganes – ja see pole kindlasti ainult terrorismioht –, lendamine muutub üha ebamugavamaks.

Nõnda ei taga ellujäämist innovatiivsus ainuüksi. Vastupidiselt tavaarvamusele olid neandertallased innovatiivsed, leiutasid tööriistugi. Kuid ikkagi surid välja. Prussakas ei ole innovatiivne, ta on olnud ühetaoline miljoneid aastaid. Kuid ikkagi on ta elus.